

MOHOLY-NAGY MŰVÉSZETI EGYETEM DOKTORI ISKOLA

FOTOSZFÉRA

AZ ANALÓG FOTOGRAMTÓL A DIGITÁLIS FOTOGRAMIG

DOKTORI ÉRTEKEZÉS | TÉZISEK

CZEIZEL BALÁZS
2018. június

Témavezető
KOPEK GÁBOR

TÉZISEK

A fotogram fényképezőgép és negatív nélkül készült fotográfia, a fény, a fényérzékeny anyagok majd a fotóvegszerek együttes alkalmazásával rögzített kép, amely általában tárgyak, formák árnyéka, lenyomata. Fotogramot létrehozni nem más, mint egyszerű eszközökkel és módszerekkel körüljárni, előhívni, elemezni a valóság törvényszerűségeit. A fotogram a valóság elfogulatlan megismerésének egyik útja, létrehozása során megerősíthet vagy épp fenekestül felforgathat már létező hagyományokat, de új és ismeretlen jelenségek, kifejezési formák radikális megtestesítője is lehet.

I. Kísérleteim a fotogram tárgykörében végeztem az analóg fotogramtól a digitális fotogramig. Nézetem szerint, létező és elemzésre okot adó különbség, hogy a képalkotó jeleket kémiai vagy elektronikus úton rögzítjük-e. A digitálisan kódolt, számítógéppel feldolgozható képet a fotográfia specifikus, nem kémiai változatának tekintem. Az alternatív vagy digitális fotogram is fotogramnak tekinthető, mert nem hagyományos fényképezés (fényképezőgép nélkül készül), és hasonlóan az analóg változatához a kreativitás legalkalmasabb gyakorlóterepe.

II. A fotogram történetének és legfontosabb művelőinek bemutatása után a fotogram gyűjtőnévvel összefoglalt fény-, vegyi és tér-összefüggéseket kutatva próbálom meghatározni a legegyszerűbb fotogramhelyzetet. A legegyszerűbb fotogram létrehozásához is szükségünk van fényre és fényérzékeny felületre. Ha a fényérzékeny fotópapírt fény éri, előhívó vegyszer nélkül is megkezdődik a papír elszíneződése. Ha a fotópapírra valamilyen tárgyat helyezünk, a megvilágítás után a lenyomata, világos „fénynyoma” ott marad a felületen, miközben környezete a fénymennyiségtől (azaz a megvilágítás hosszától vagy erejétől) függően sötét kontrasztot alkot vele.

A szkener fényjelenséggel járó működése digitális folyamatokat rögzít vegyszer és fotópapír nélkül, és a hagyományos fotogram lehetőségeinek vizsgálata során felmerült kérdéseket teszi újraértelmezhetővé. A lenyomatok egy fajtája tárgyak (akár arcok, testrészek) párásan közeli, egyedien érzékeny, a pillanatnyi állapotra koncentrált dokumentálásával foglalkozik, másik része az időben végbemenő téri változások, mozdulatok ritmikus képleteinek ornamentikájával kísérletezik. Ellentétben a kemofotogram natúrálisan pontos lenyomataival, a digitális fotogram egy másik valóságból, a „senkiföldjéről” érkező nyomokat rögzíti.

III. Létezik egy szferikus vagy kozmikus vagy univerzális harmónia, amely mögött a kozmosz csodálatos szimmetriája rejtőzik. A fény, amely bennünket ér, hatással lehet ránk – testfelületünk reagál a nap fényével érkező fotonokra, a szemünkön keresztül idegrend-

szerünkbe jutó fény által pedig így tapasztaljuk meg a látható világot –, mint ahogy a fény-érzékenyített papíron nyomot hagy a megvilágítás. A szférák zenéje sem hat minden előre egyformán, a fotonok is csak azokra hatnak különös módon, akik erre érzékenyek.

Fotogrammjaimon (és kemofotogrammjaimon) is gyakran jelenik meg az emberi arc – mestermunkám is emberi arcok digitális fotogramját, élőmaszkját mutatják be. Az emberi arc számomra önmagam és a másik megismerésének legalkalmasabb terepe. Az arc képe koncentrált, elkülönül a képek sokaságától. Az emberi arc felületére íródó egyedi és megmásíthatatlan jelsokaság az életcsodájának egyben a véges emberi életnek a reprezentációja.

Képeimen az emberi arcok egyfajta lenyomatként jelennek meg, mintha valamilyen különleges ásatás során talált régészeti leletek lennének, amelyek felhívják a figyelmet az emberi lét sérülékenységére és érzékenységére, bemutatva valamit a régi korok (a mi jelenünk) kultúrájából, mielőtt a mesterséges intelligencia és az automatizáció kezdte volna uralni a világot.